

Szczecin, 28 września 2025 r.

Sprawozdanie z działalności
Komisji Konserwatorskiej Stowarzyszenia Historyków Sztuki
w kadencji za lata 2023-2025

Komisja Konserwatorska (KK) SHS w kadencji 2023 - 2025

powołana została w następującym składzie przedstawicieli delegowanych przez Oddziały SHS:

Anna Adamczyk, Oddz. Kielecki

prof. inż. arch. Michał Domińczak, Oddz. Warszawski

prof. Rafał Eysmont, Oddz. Wrocławski

dr Małgorzata Gwiazdowska, Oddz. Szczeciński – Przewodnicząca

dr Agnieszka Kasprzak, Oddz. Warszawski

Emanuel Okoń, Oddz. Toruński

Włodzimierz Pedrycz, Oddz. Kielecki

Ewa Pokorska-Ożóg, Oddz. Górnośląski

Sławomir Szczerbiński, Oddz. Toruński

Skład KK ukonstytuował się na pierwszym posiedzeniu w Warszawie w dniu 03. marca 2023 r., przy nieobecnym z powodu choroby prof. Rafale Eysmoncie, który dołączył do prac Komisji w terminie późniejszym. Na Przewodniczącą KK wybrano jednogłośnie dr Małgorzatę Gwiazdowską po odbytym zebraniu stacjonarnym.

Spotkania KK

KK obradowała stacjonarnie w Warszawie;

-w dniu 03. 03. 2023 r.

- w dniu 19. 06. 2023 r.

oraz odbywała swoje spotkania elektronicznie w 2023 r. w miesiącach: maj, czerwiec, lipiec, wrzesień, październik, grudzień; w 2024 r. w miesiącach: styczeń, wrzesień, w 2025 r. w miesiącach: styczeń, marzec, maj, lipiec. Członkinie i członkowie KK pozostawali ze sobą w kontakcie telefonicznym oraz e- mailowym, elektronicznie wnosząc uwagi do wspólnego stanowiska przed wypracowaniem jego ostatecznej wersji.

Podjęte zagadnienia i działania

2023 rok

1. KK rozpoczęła w **marcu 2023** r. swoją działalność od dyskusji nad projektem uwag do zmian prawnych w ustawie *O ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dn. 23. 07. 2003 r.,

rekomendowanych jako stanowisko SHS. Podczas pierwszego spotkania Małgorzata Gwiazdowska przedstawiła zagadnienia prawne, które wymagają korekty by poprawić skuteczność ochrony i opieki nad zabytkami. Konsultacje i wnoszenie uwag przeprowadzono elektronicznie w miesiącach marzec- czerwiec. Na spotkaniu w dniu 19 czerwca 2023 r. przyjęto ostateczny tekst wypracowanego stanowiska, który został przesłany do MKiDN, oraz instytucji i stowarzyszeń związanych z ochroną i opieką nad zabytkami. Stanowisko KK w sprawie zmian, do zapisów obowiązującego prawa w ochronie zabytków, pozostało bez odpowiedzi ze strony MKiDN, niemniej znalazło się w polu dyskusji podjętej przez różne środowiska w celu wypracowania narzędzi prawnych do bardziej skutecznej ochrony zabytków.

2. KK w okresie od **czerwca do lipca 2023 r.**, na wniosek m.in. Warszawskiego Oddziału SHS, zajmowała się problematyką wpisu do rejestru zabytków, nieruchomości przy ul. Karskiej 3 wraz z przyległymi ulicami tworzącymi historyczny układ urbanistyczny, w związku z planowaną przez właściciela budynku rozbiórką, względnie znacznym przekształceniem zabytku. Rozpoznano szczegółowo wartość zabytkową budynku, jak i jego otoczenia w kontekście historycznego układu urbanistycznego Osiedla Stare Bielany zarówno in situ, jak i na podstawie dostępnych materiałów. 25 lipca 2023 r. przesłane zostało pismo SHS do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w sprawie objęcia wpisem do rejestru nieruchomości przy ul. Karskiej 3 wraz z otoczeniem. Ostatecznie dzięki podjętym staraniom KK, Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków na wniosek SHS w dniu 6 września 2023 r. wszczął procedurę obszarowego wpisu do rejestru historycznego układu urbanistycznego wraz z nieruchomością przy ul. Karskiej 3.

3. KK wsparła internetowo starania kolegów archeologów w imieniu których prof. Jacek Wierzbicki z UAM w Poznaniu wystosował petycję: „Protestujemy przeciwko zmianie prawa dla poszukiwaczy zabytków” w związku z uchwaloną przez sejm w **dniu 13 lipca 2023 r.** nowelizacją *ustawy o ochronie zabytków...*, w części dotyczącej poszukiwania zabytków archeologicznych przez amatorów. Napisanie petycji poprzedziły konsultacje odbyte w ramach Konferencji Dziekanów i Dyrektorów Wydziałów i Instytutów Archeologicznych środowiska akademickiego. 16 lipca 2023 r. petycja została podpisana przez Przewodniczącą KK, oraz także przez ZG SHS. Ostatecznie niekorzystnych zmian ustawowych nie wprowadzono.

4. KK we wrześniu przeanalizowała materiały dotyczące odłączenia zamku w Janowcu od Muzeum Nadwiślańskiego w Kazimierzu Dolnym w związku z projektem uchwały Marszałka Województwa Lubelskiego, wspierając Komisję Muzealną w sprzeciwie od tej decyzji. Wskazaliśmy potencjalne zagrożenie dla zachowania nienaruszalności oryginalnej substancji zabytku w wyniku tak drastycznej zmiany funkcji. Z uwagi na ograniczenie tematu do etapu

związanego jedynie z administracyjną zmianą funkcji, nie zajmowaliśmy ostatecznego stanowiska, pozostawiając je we właściwości Komisji Muzealnej.

5. KK we wrześniu zapoznała się z informacjami dotyczącymi przebudowy poznańskiej Synagogi z uwagi na planowaną zmianą funkcji i rozbudowę obiektu, wspierając kolegów z Poznańskiego Oddziału SHS w sprzeciwie przed zmianami niszczącymi zarówno zabytek jak i pamięć o ludziach z nim związanych. Ostatecznie w ustaleniach przyjętych przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu w uzgodnieniu z właścicielem obiektu, rekomendowano rozwiązanie w którym będzie wydzielona przestrzeń informacyjna dotycząca historii miejsca i samej synagogi.

6. W dniach 7 - 8 listopada członkinie KK czynnie wzięły udział w przygotowanej przez NIKZ we współpracy z SHS i SKZ konferencji pt.: *Zmienić, zachować, odbudować ? Zamki w krajobrazie Polski*. Małgorzata Gwiazdowska przedstawiła referat pt. *Zabytkowa ruina czy zamek w ruinie ?* Agnieszka Kasprzak - Danis poprowadziła jeden z paneli merytorycznych.

2024 rok

1. Nie mieliśmy zgłoszeń dotyczących interwencji przy zabytkach.

2. W okresie od marca do grudnia Małgorzata Gwiazdowska współpracowała z Narodowym Instytutem Konserwacji Zabytków przy opracowaniu / konsultacji systemowego określenia standardów prac konserwatorskich.

3. 18 kwietnia Agnieszka Kasprzak Danis w naszym imieniu uczestniczyła w spotkaniu w Żninie w Forum Rewitalizacji w ramach Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, zorganizowanym przez Firmę ARCHE S.A. Po spotkaniu przesłała obszerne sprawozdanie, dotyczące zakresu prac konserwatorskich promowanych przez Firmę. Specyfiką prac prowadzonych przez firmę przy zabytkach jest częściowe pozostawianie oryginalnej substancji bez rekonstrukcji ubytków czy renowacji zniszczonych fragmentów, ale możliwych do ich dalszego użytkowania.

2025 rok

1. KK w miesiącach czerwiec - maj analizowała zmiany w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego „Rejon Ostrowa Tumskiego” dotyczące niekorzystnych rozwiązań wpływających na ochronę ekspozycji obszaru i zabytków będących Pomnikiem Historii na terenie Ostrowa Tumskiego, oraz obszaru i zabytków wpisanych do rejestru na terenie Śródki. 20 maja został wystosowany list do Prezydenta M. Poznania Jacka Jaśkowiaka z prośbą o zaplanowanie innych rozwiązań nie naruszających dobrostanu historycznej zabudowy. List pozostał

bez odpowiedzi. Niemniej trwają w Poznaniu dalsze protesty w sprawie poszanowania właściwej ekspozycji jednego z najcenniejszych obszarów kulturowych w Polsce.

2. KK w miesiącach styczeń - marzec ponownie przystąpiła do prac nad nowelizacją *ustawy o ochronie zabytków...*, w związku z rekomendowanym przez MKiDN przystąpieniem do prac nad nową edycją ustawy. W temat włączyły się środowiska związane z ochroną zabytków jak SKZ i ICOMOS. Zgłosiliśmy szereg swoich uwag i wskazaliśmy punkty wymagające zmian w dotychczasowej ustawie, dotyczące sposobu finansowania, kategoryzacji, ochrony i opieki nad zabytkami, oraz rozwiązań w zakresie organizacji służb konserwatorskich. Pismo adresowane do MKiDN z powiadomieniem instytucji i stowarzyszeń związanych z ochroną zabytków zostało wręczone przez Panią Prezeskę SHS 20 marca Dyrektorowi Departamentu Ochrony Zabytków. Otrzymaliśmy odpowiedź 15 kwietnia z informacją o planowanej analizie także naszych uwag w przygotowywanym procesie legislacyjnym.

3 KK w miesiącu czerwcu konsultowała i przekazała uwagi do projektu prawa pogrzebowego w zakresie zabytkowych cmentarzy na wniosek dr hab. Agnieszki Piskorz -Ryn, prof. UKSW, działającej w imieniu Grupy inicjatywnej (Nie) Zapomniane cmentarze .

Oprac.: Małgorzata Gwiazdowska